

Nr 226.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av extra ordinarie tjänster vid de statliga krisorganen.

(2:a avd.)

I propositionen nr 148 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 mars 1948, föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att vid statens krisorgan må inrättas sammanlagt högst 7 extra ordinarie byråchefstjänster i lönegraden Ce 33 och 7 extra ordinarie byrådirektörstjänster i lönegraden Ce 31, *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder utfärda erforderliga bestämmelser om ifrågavarande tjänster.

Anställnings- och avlöningsförhållandena för personalen vid de statliga krisorganen äro reglerade på annat sätt än inom den övriga civilförvaltningen. Befattningshavarna ha ej inordnats under de allmänna statliga avlöningsreglementena. Ej heller finnes vid krisorganen motsvarighet till anställningsformerna ordinarie, extra ordinarie och extra. För ledamöterna i krisorganen bestämmer Kungl. Maj:t löneförhållandena från fall till fall och de lyda icke under några generella lönebestämmelser. Beträffande övrig personal gäller att lönen bestämmes antingen av Kungl. Maj:t i det enskilda fallet eller av vederbörande krisorgan enligt en av Kungl. Maj:t för varje krisorgan fastställd löneplan, upptagande ett antal lönegrupper samt maximioch minimilön för varje grupp.

För befattningshavarna ha dessutom alltsedan den 1 maj 1941 gällt vissa i särskild kungörelse meddelade avlöningsbestämmelser. Den nuvarande kungörelsen är av den 30 juni 1947 (SFS nr 540). I den fastställas vissa uppsägningstider för personalen (3 §). Vidare bestämmes semestertidens längd (4 §) samt löneavdragens storlek under olika slag av tjänstledighet (5 §), därvid i huvudsak en anpassning skett till de föreskrifter, som numera gälla för extra tjänstemän med nyreglerade löner i statstjänst. Slutligen är att märka, att genom denna kungörelse samtliga befattningshavare med minst 6 månaders anställning erhållit samma förmåner i fråga om sjukvård och begravningshjälp, som tillkomma tjänstemän, underkastade statens allmänna avlöningsreglemente. Kungl. Maj:t bestämmer genom särskilda beslut, vid vilka krisorgan kungörelsens bestämmelser skola äga tillämpning.

Befattningshavarna vid statens krisorgan äro icke i denna sin egenskap tillförsäkrade någon pensionsrätt. Rätt till pension av statsmedel ha alltså endast de befattningshavare vid krisorganen, som antingen redan äro pensionerade från annan statlig tjänst eller ock inneha pensionsberättigande anställning hos annat statligt verk eller hos kommun eller dylikt och under tjänstgöringen hos det statliga krisorganet åtnjuta tjänstledighet från den pensionsberättigande anställningen.

Departementschefen har till stöd för ovannämnda förslag anfört i huvudsak följande.

Vid upprepade tillfällen ha svårigheter uppkommit att till tjänstgöring i de statliga krisorganen förvärva kvalificerade personer eller att i anställning vid krisorganen bibehålla tjänstemän, som visat sig dugliga. Dessa svårigheter bliva särskilt kännbara, när de drabba de viktigare chefsposterna inom krisorganens tjänstemannakår. Med hänsyn till frånvaron av pensionsrätt i anställningen och sannolikheten för att krisorganen skola upphöra inom en ej alltför avlägsen framtid är det förståeligt, att krisorganens befattningshavare när tillfälle yppas söka sig över till annan, tryggare anställning. Härtill medverkar den omständigheten att dugande tjänstemän, särskilt sådana i framskjuten ställning, kunna påräkna avsevärt högre löner i icke-statlig anställning.

Då krisförvaltningen icke kan avvecklas så snart som man förut hoppats utan fastmer oförminskade krav måste ställas på dess funktionsduglighet, har det syntts nödvändigt att taga i övervägande åtgärder för att trygga tillgången på kvalificerad personal för ändamålet.

Inom den reguljära statsförvaltningen bygger rekryteringen på tillvaron av ordinarie och extra ordinarie tjänster med därav följande trygghet i fråga om såväl anställningens varaktighet som pensionsförmånerna. Av skäl som berörts i en tidigare i dag beslutad proposition till riksdagen har det emellertid syntts uteslutet att vid krisförvaltningen inrätta sådana tjänster i någon större utsträckning. För det stora flertalet av krisorganens anställda har man i stället ansett sig böra stanna vid att tillskapa en särskild pensionsrätt, varom förslag framlägges i nyssnämnda proposition. Detta förslag är alltså avsett att bereda befattningshavarna ett skäligt pensionsskydd men icke att bereda dem garanti för fortsatt anställning. En viss garanti av sistnämnda slag torde emellertid svårligen kunna undvikas, om staten i fortsättning skall kunna knyta till sig och behålla högt kvalificerade tjänstemän på en del nyckelposter inom krisorganisationen. På grund härav har jag funnit mig böra föreslå inrättande vid de statliga krisorganen av ett mindre antal fasta tjänster, avsedda för tjänstemän i nyckelställning.

De föreslagna tjänsterna torde böra vara extra ordinarie. Det synes icke erforderligt eller lämpligt att genom deras upptagande på personalförteckningar binda dem vid särskilda krisorgan. Något särskilt anslag torde för närvarande ej heller erfordras för tjänsterna. Innehavaren av här avsedd extra ordinarie tjänst bör nämligen, så länge han är anställd i krisorgan, avstå all avlöning å den extra ordinarie tjänsten och äga uppbära avlöning enligt vanliga grunder från krisorganet, vilken avlöning kan förutsättas genomgående vara högre än den som är förenad med den extra ordinarie tjänsten. Särskilt anslag till de nya extra ordinarie tjänsterna torde sålunda ej behöva anvisas förrän framdeles, i den mån efter krisförvaltningens avveckling kvarstår någon extra ordinarie tjänsteman, som då ännu ej kunnat beredas annan anställning.

Av det sagda framgår, att om tjänstgöringen inom krisförvaltningen upphör och befattningshavaren befinner icke omedelbart kunna överflyttas å annan tjänst, han enligt min mening bör tills vidare i avvaktan på fast placering uppbära avlöning i den extra ordinarie tjänsten samt tilldelas de arbetsuppgifter, som lämpligen kunna anförtros åt honom, jämväl sådana arbetsuppgifter som äro förenade med lägre tjänst. Särskilda bestämmelser torde böra meddelas därom, att nu avsedd tjänsteman skall — så länge han endast innehar sin ifrågavarande extra ordinarie anställning — vara skyldig att tjänstgöra vid det verk eller den statsinstitution, vartill han hänvisas, och därvid vara underkastad de tjänstgöringsföreskrifter, som gälla för verket eller institutionen i fråga, eller de särskilda föreskrifter, som må för honom meddelas.

Innehavare av här föreslagna extra ordinarie tjänst bör under anställning inom krisförvaltningen i enlighet med vad nyss sagts anses åtnjuta tjänstledighet från sin extra ordinarie tjänst för innehav av annan statsjänst. Under anställning vid krisorgan böra för honom gälla bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 540) med vissa avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statens krisorgan. Dock torde han böra vid tjänstledighet, som medför skyldighet att vidkännas löneavdrag, alltid anses tillhöra avdragsgrupp 3, som enligt statens allmänna avlöningsreglemente gäller för extra ordinarie tjänstemän.

Den föreslagna anordningen innebär, att man måste vara beredd på att låta den reguljära statsförvaltningen vid krisorganens avveckling överta sådana befattningshavare som erhålla de föreslagna extra ordinarie tjänsterna. Detta övertagande kan självfallet möta vissa svårigheter. Med hänsyn härtill måste stor varsamhet iakttagas vid fastställandet av antalet extra ordinarie tjänster. Sådan tjänst bör sålunda beredas endast när särskilt starka skäl tala därför.

Vid prövning av frågan från de angivna utgångspunkterna har jag funnit mig böra föreslå, att vid statens krisorgan inrättas högst sju extra ordinarie byråchefsbefattningar och sju extra ordinarie byrådirektörsbefattningar i lönegrad Ce 33 respektive Ce 31.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår innebär det föreliggande förslaget att vid statens krisorgan skulle inrättas högst sju extra ordinarie byråchefsbefattningar och sju extra ordinarie byrådirektörsbefattningar i lönegraden Ce 33 respektive Ce 31, avsedda för kvalificerade tjänstemän på en del nyckelposter inom krisförvaltningen. Tjänsterna äro icke avsedda att upptagas på personalförteckningar vid de särskilda krisorganen; innehavare av dylik tjänst skall så länge han är anställd i krisorgan avstå all avlöning å den extra ordinarie tjänsten och i stället äga uppbära avlöning enligt vanliga grunder från krisorganet, vilken avlöning kan förutsättas genomgående vara högre än den som är förenad med den extra ordinarie tjänsten. Upphör tjänstgöringen inom krisförvaltningen och befattningshavaren icke omedelbart kan överflyttas å annan tjänst inom den reguljära statsförvaltningen, skall vederbörande tills vidare i avvaktan på dylik placering uppbära avlöning i den extra ordinarie tjänsten samt tilldelas de arbetsuppgifter, som lämpligen kunna anförtros åt honom.

Den sålunda föreslagna anordningen är enligt vad departementschefen framhållit betingad av önskemålet att trygga tillgången på kvalificerad personal inom krisförvaltningen.

Utskottet är för sin del tveksamt om nödvändigheten av att för tillgodoseende av nämnda önskemål tillgripa åtgärder av den extraordinära natur, som föreslagits. De tjänstemän på en del nyckelposter inom krisorganisationen, som det här är fråga om, borde enligt utskottets mening under sin tjänstgöring vid krisorganen hava förvärvat sådana meriter, att de vid konkurrensen i vanlig ordning till högre befattningar inom den reguljära statsförvaltningen kunna göra sig gällande. I den mån de vid avveckling av vederbörande krisorgan önska söka anställning i privat tjänst torde — såvitt utskottet kan bedöma — deras tjänstgöring i krisförvaltningen meritera till goda befattningar. Det ligger givetvis i statens intresse att till tjänstgöring i krisorganen förvärva kvalificerade personer eller att i anställning vid krisorganen bibehålla tjänstemän, som visat sig dugliga. Avlöningen till krisorganens kvalificerade tjänstemän är i regel högre än i motsvarande befattningar vid statsförvaltningen i övrigt. Redan härigenom har skapats vissa garantier för tjänsternas rekrytering med för uppgifterna väl kvalificerade personer. Den otrygghet, som för närvarande kan anses vidlåda anställning i krisförvaltningen, synes enligt utskottets mening kunna till väsentlig del undanröjas genom att krisorganens avvecklingsperioder utmätas så, att tjänstemän av det slag, varom här är fråga, erhålla goda möjligheter att placeras på befattningar — inom eller utom statsförvaltningen — där vederbörandes speciella kvalifikationer komma till sin rätt. Möjligheter synes även böra hållas öppna att anförtro ifrågavarande tjänstemän speciella utredningsuppdrag i avvaktan på att fast anställning i en eller annan form erhålles. Nu antydda utvägar hava synts utskottet i första hand böra övervägas innan åtgärder av det slag departementschefen förordnat tillgripas, vilka för vår statsförvaltnings del te sig främmande.

Skulle emellertid Kungl. Maj:t vid ytterligare omprövning av förevarande spörsmål finna att önskemålet att trygga tillgången på kvalificerad personal inom krisförvaltningen icke kan tillgodoses på annat sätt än det av departementschefen föreslagna synes det utskottet befogat, att Kungl. Maj:t också har möjligheter att vidtaga åtgärder i sålunda angiven riktning. Utskottet har därför icke velat motsätta sig bifall till Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framställda förslag. Utskottet förutsätter dock, att denna utväg tillgripes endast i trängande fall och att under alla omständigheter antalet extra ordinarie tjänster av här ifrågavarande slag hålles så vitt möjligt under det av departementschefen angivna maximiantalet. Likaså vill utskottet understryka, att avvecklingen av krisförvaltningen på intet sätt får fördröjas genom de av Kungl. Maj:t nu föreslagna åtgärderna.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att vid statens krisorgan må inrättas sammanlagt högst 7 extra ordinarie byråchefstjänster i lönegraden Ce 33 och 7 extra ordinarie byrådirektörstjänster i lönegraden Ce 31;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 mars 1948 förordade grunder utfärda erforderliga bestämmelser om ifrågavarande tjänster.

Stockholm den 26 juni 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Lindström, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Mannerskantz, Heiding, fröken Andersson, herrar Sundelin och Ivar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Skoglund i Doversborg, Svensson i Grönvik, Malmborg i Skövde, Falla, Rubbestad, Wallentheim, Lindholm, Åkerström, Petterson i Degerfors, Persson i Vinberg och Jansson i Kalix.

Reservation

av herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson*, herrar *Skoglund* i Doversborg, *Svensson* i Grönvik, *Falla* och *Rubbestad*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som börjar med orden »Skulle emellertid» och slutar med orden »föreslagna åtgärderna», bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet icke funnit sig för närvarande bära tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.»;

dels ock utskottet bort hemställa,

»att propositionen nr 148 ej må av riksdagen bifallas».
